

דברי פי חכם חזן

מקבץ ווארטנים נחמדים לפרשת השבוע

פירש"י קרח

ויקח קרח (פרק ט"ז פסוק א')

רש"י בפס' ז' כותב: "וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה?" ויש לשאול מנין שקרח היה פיקח? אלא י"ל בצחות, שמי שהדבר הראשון שכתוב עליו הוא "ויקח" בוודאי שפיקח הוא.

פירש"י: "פרשה זו יפה נדרשת".

ובדרך צחות אפשר לפרש שבכל פרשה צריך הדרשן להתאמץ ולהתאים אותה לענייני דיומא שהוא רוצה להוכיח את הקהל עליהם. משא"כ פרשה זו - יפה נדרשת והיא מתאימה בקלות לענייני דיומא שכן תמיד יש מחלוקות בישראל...

פירש"י: "ויקח קרח - לקח את עצמו".

קרח טען שמגיע לו שררה מכיון שאחר הבן הבכור שהוא עמרם אבי משה אמור להגיע תורו של קרח בנו של יצהר שהוא הבן השני אחרי עמרם ולמעשה דילגו עליו ועברו לאליצפן בן עוזיאל שהיה נשיא (במדבר ג', ל'). [לחברון הבן השלישי לא היו בנים].

ויש לשאול, הרי כתוב בגמ' (יומא כב:): "אין מעמידין פרנס על הציבור אלא אם כן קופה של שרצים [-דופי משפחה] תלויה לו מאחוריו שאם תזוח דעתו עליו אומרים לו חזור לאחוריק".

וא"כ למשה אמנם היה פגם משפחה שעמרם לקח את יוכבד דודתו לאשה (שמות ו', כ'), [וכן לדוד המלך היה פגם משפחה שיצא מרות המואביה], אך מה היתה טענתו של קרח [שהיה פיקח וידע דין זה], והרי לא היה לו פגם משפחה?

אלא יבואר ע"פ מש"כ רש"י (ט"ז, ז'): "וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה? עינו הטעתו, ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו, שמואל ששקול כנגד משה ואהרן". והיינו שקרח ראה את שמואל שהיה פרנס על הציבור ושפט את ישראל אע"פ שלא היה לו קופה של שרצים ודופי משפחה.

אולם עינו הטעתו מכיון שלקח את עצמו ולא ראה שהוא עצמו הוא הדופי משפחה של שמואל שעתיד לצאת ממנו.

וַיִּקְהָלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב לָכֶם כִּי כָל הָעֵדָה פָּלְסוּ קִדְּשִׁים (פרק ט"ז פסוק ג')

לכאורה יל"ע מה היתה הכוונה של קרח בשאלתו "טלית שכולה תכלת וכו'", ואיך ידע שיוכל בכך לחלוק על משה, הרי יתכן שגם משה יסבור כמותו ולא יוכל לחלוק עליו?

אלא, מבאר המהר"ל מפראג (ב"גור אריה" וכן ב"תפארת ישראל" פרק כ"ב) שקרח שאל דווקא שאלות אלו, בכדי שאם יאמר לו משה שהטלית חייבת בציצית והבית חייב במזוזה מיד יחלוק עליו שכן הסברא נותנת להיפך, ואם יאמר לו שפטורים יענה לו קרח: א"כ גם אנו אין אנחנו צריכים כהן גדול ומנהיג שינהיג את העדה מכיון שכולם קדושים.

וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְקַרְא לְדָתָן וְלָאֲבִירָם בְּנֵי אֶלְיָאָב וַיֹּאמְרוּ לֹא נַעֲלֶה (פרק ט"ז פסוק י"ב)

פירש רש"י: "מכאן שאין מחזיקין במחלוקת, שהיה משה מחזר אחריהם להשלימם בדברי שלום".

כתב ה"חתם סופר" וכן אמר ר' יצחק מוורקי שאפשר לומר שהכוונה היא שאין הולכים אחר 'חזקה' במחלוקת, והיינו שאע"פ שכבר ניסה לעשות שלום ג' פעמים ולא עלתה בידו, מ"מ אין להתיאש וינסה עוד פעמים ויחזר אחריהם להשלימם בדברי שלום.

הַמַּעַט כִּי הָעֲלִיתָנוּ מֵאֶרֶץ זְבַת חֶלֶב וְדָבַשׁ לְהַמִּיתָנוּ בְּמִדְבָּר כִּי תִשְׁתַּרַר עֲלֵינוּ גַם הַשְּׂתַרַר (פרק ט"ז פסוק י"ג)

נשאלת השאלה, מדוע דתן ואבירם טענו טענה מופרכת זו שארץ מצרים היתה ארץ זבת חלב ודבש, והרי דבר זה נאמר רק על ארץ ישראל?

ונראה לבאר ע"פ דברי המדרש (ילקו"ש שמות רמז קס"ה ופרד"א פמ"ב ובסוטה יא:): "כל הילדים שהשליכו [המצרים] היה היאור פולט אותם במדבר, והיה הקב"ה מביא סלע בפי כל אחד ואחד וסלע מצידו, והסלע שביניהן היה מניק אותם דבש וחלב והסלע שצדיהן היה מסיך אותן שמן כחיה שהיא ממסכת את בנה".

ואפשר לפרש שלכך נתכוונו דתן ואבירם באומרם "המעט כי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש", והיינו שהעלה אותם מתוך האדמה שהיו נבלעים בה ושם היה להם דבש וחלב.

ועל כך כביכול השיב להם משה שאם רצונם לשוב אל תוך האדמה הנה הם נבלעים בה שוב...

ב"פענח רזא" כתב שבכל המקרא אין לך מילה שמספר הגימטריא שלה רב כ"כ כמו המילה "תשתרר" שהיא בגימטריא 1500.

עוד כתב, שכל אותיות הא"ב ביחד הם בגימטריא 1495, ובתוספת 5 אותיות מנצפ"ך הרי 1500, וכך אמרו דתן ואבירם למשה: "וכי תשתרר עלינו ששמעת התורה הכתובה באלפ"א בית"א מפי הגבורה? גם אנו שמענו!"

אָף לֹא אֶל אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבֶשׁ הִבִּיאֲתָנוּ (פרק ט"ז פסוק י"ד)

כתוב במדרש (בר"ר י"ט, ב'): "ארבעה הן שפתחו באף ונאבדו באף, ואלו הן: נחש ושר האופים ועדת קרח והמזן וכו' עדת קרח 'אף לא אל ארץ'".

ולכאורה תמוה, שהרי כאן לא פתחו באף אלא במילים "המעט כי" והמילים "אף לא אל ארץ" אינם פתיחת דבריהם, ומדוע נחשב שפתחו ב"אף"?

אלא, מיישב ה"שפת אמת", יתכן לומר ששני הפסוקים נאמרו כל אחד ע"י אדם אחר, והיינו שדתן אמר את הפסוק הראשון של "המעט כי" ואבירם אמר את הפסוק השני ופתח ב"אף".

ולפי"ז גם מובן מדוע כתוב "ארבעה הן שפתחו באף" ולא חמישה, וכן מובן מדוע נאמר פעמיים "לא נעלה" (בפס' י"ב ובפס' י"ד). ולענ"ד לפי"ז מובן עוד, מדוע ואיך יתכן שבפסוק השני מתחילה עליה חדשה אע"פ שנראה כהמשך הדברים.

וּתְפַתַח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וּתְבַלַע אֹתָם וְאֶת בְּתִיָּהֶם וְאֶת כָּל הָאָדָם אֲשֶׁר לְקִרְחַ וְאֶת כָּל הָרְכוּשׁ (פרק ט"ז פסוק ל"ב)

טעם לכך שקרח ועדתו נענשו דווקא בבליעתם באדמה, כתב ר' זאב וולף מסטריקוב ב"זר זהב" בדרך בדיחותא, שמפני שעיקר חטאו של קרח היה שאמר למשה רבינו "ומדוע תתנשאו", והתורה כותבת על משה (במדבר י"ב, ג') "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה", וא"כ על אף שמשה היה עניו עד לארץ היה זה בעיני קרח כהתנשאות, לכן אמרה מידת הדין לקרח: אם הוא עניו עד לארץ עוד הוא בעיניך התנשאות, ולפי דבריך ענווה היא למטה מארץ, תהיה אתה עניו!

[והיינו שאם כתוב שמשה הוא עניו מכל אדם אשר על פני האדמה ובעיני קרח הוא פחות עניו ממנו, הרי שמקומו הוא מתחת לאדמה ואז משה הוא עדיין העניו מעל פני האדמה.]

צ"ב למה אמר "ואת כל האדם אשר לקרח" ואח"כ אמר רק "ואת כל הרכוש" ולא הוסיף את המילים "אשר לקרח"? וכן צ"ב מדוע נענשו שגם רכושם יבלע עמהם?

וכתב ה"שפתי כהן" שהוא מפני שקרח היה משבט לוי, ושבט לוי לא נשתעבדו במצרים, וא"כ מש"כ "ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה" לא נאמר בהם וממילא גם ההבטחה של "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" לא נאמרה בהם אלא שהרכוש הוא רק למי שנשתעבד, וא"כ ודאי שלא היה הרכוש שלו ולכן נלקח ממנו.

את מחתות החטאים האלה בנפשיתם (פרק י"ז פסוק ג')

אמר ר' נפתלי מרופשיץ שחטאם הגדול הוא שהם מערבים במחלוקת את נפשותם, שהם טוענים שמחלוקתם היא לשם שמים, לתיקון ענייני הנפש...

ולא יהיה כקרח וכעדתו (פרק י"ז פסוק ה')

נשאלת השאלה, הרי אנו רואים שכן יתכן שיהיה מחלוקת כמו של קרח ועדתו?

אלא, אומר ר' חיים מבריסק שמחלוקת כזו כמו שהיתה בין קרח למשה לא תהיה עוד, שכן אז היתה כל האמת אך ורק עם משה וקרח טעה לגמרי, ובכל מחלוקת אחרת יש קצת צדק וקצת חוב בשני הצדדים והשאלה היא רק מי יותר צודק.

וילנו כל עדת בני ישראל ממחרת על משה ועל אהרן לאמר אתם המתם את עם ה' (פרק י"ז פסוק ו')

נשאלת השאלה, איך יתכן שאחרי שבנ"י רואים כאלו נפלאות שהארץ פותחת את פיה וכו', בכל זאת שוב "וילנו"?

ופירש ה"אמרי אמת" ע"פ דעת ר' יוחנן שמובאת בגמ' (סנהדרין קי.): "קרח לא מן הבלועים ולא מן השרופין, לא מן הבלועין דכתיב 'ואת כל האדם אשר לקרח' ולא קרח, ולא מן השרופים דכתיב 'באכול האש את חמשים ומאתים איש' ולא קרח". [ופירש רש"י: "אלא במגיפה מת"].

וא"כ נמצא שלמחרת הבליעה והשריפה עדיין היה קרח קיים! וי"ל שהוא זה שאמר "אתם המיתם את עם ה'" והצית שוב את אש המחלוקת בתוך בני ישראל.

מפרש על הפרשה

הרמב"ן (ט"ז, ל"ב) כותב על קרח: "ולא היו לו בנים ובנות קטנים".
הרשב"ם (י"ז, כ"ג) כותב: "ויצא ציץ וגו' נראה לפי הפשט כשהוציאו משה מצאו שפרח ולא יותר וכו' אבל אח"כ ויצץ ציץ לעיני כל ישראל".
וברבינו אפרים כתב: "אמרו בליבם שמא משה לקח מטה אחר אותו שכבר פרח וכתב עליו שם אהרן ואותו מטה יבש של אהרן עודנו שם, ידע הקב"ה מה שבליבם ועשה נס בתוך נס והוציא מטה אהרן פרחים אחרים לפניהם שלא היו מתחילה".
בשפתי צדיק (פרשת קרח אות י"א) כתב הלשון: "שהיה קרח עשיר יותר מן ראטשילד".

נקודת חן לעיון!

"זאת עשו קחו לכם מחתות קרח וכל עדתו" (ט"ז, ו), ופירש"י: "...אנו אין לנו אלא ה' אחד, ארון אחד, ותורה אחת, ומזבח אחד, וכהן גדול אחד". וצ"ע, שהרי היו שני ארונות - אחד שהתורה היתה נתונה בתוכו ועמד במשכן ואחד שהיו שברי לוחות מונחים בו ואיתו יצאו למלחמה (שקלים פ"ו ה"א ורש"י במדבר י', ל"ג ודברים י', א), [וכן יש לנו שני תורות - תורה שבכתב ותורה שבע"פ (שבת לא.)], וכן היו שני מזבחות - מזבח הזהב ומזבח הנחושת.

שבת שלום ומבורך, כל טוב ובשורות טובות!

העלון מוקדש להצלחת כל התורמים ברוחניות ובגשמיות שיזכו לשפע, בריאות ופרנסה

שדכנית לבחורי ישיבה ובנות סמינר ספרדים. לפרטים: 054-8455801

לעילוי נשמת מרן רשכבה"ג הראשל"צ הרב עובדיה יוסף צוק"ל בן גורג'יה נלב"ע ג' במרחשוון ה'תשע"ד

לעילוי נשמת הבחור יהודה ז"ל בן ר' אברהם ישעיהו שליט"א נלב"ע אור לב' במרחשוון ה'תשע"ט

